

ΟΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΙΔΙΩΜΑΤΙΣΜΟΙ

Κύριε Διευθυντά,

Τό θαυμάσιο άρθρο του κ. Θ. Πετσάλη-Διομήδη «Γιά μιά πανελλήνια γλώσσα—ή περίπτωση Καζαντζάκη», πού διαβάσαμε στό «Βήμα» τῆς Κυριακῆς 1)10, πρέπει ν' ἀποτελέσει τήν ἀφετηρία γιά μιά σταυροφορία καθαρμού τῆς δημοτικῆς ἀπό τοὺς ἰδιωματισμούς, αὐτά τὰ λεκτικά ἀγκάθια, πού κεντοῦν καί ματώνουν τό γλωσσικό μας αἶσθημα, ὅτα τό βλέμμα καί ἡ σκέψη μας πορεύεται ἀνάμεσα στίς σελίδες ὀρισμένων λογοτεχνικῶν ἔργων. Καί εἶναι, σ' ὀλῆθεια, ἀπορίας ἄξιο, γιατί μερικοί μεγάλοι λογοτέχνες μας, ὅπως ὁ Καζαντζάκης, εἶχαν κι' ἔχουν τή μαγία νά γεμίζουν τίς γραμμές τῶν πνευματικῶν τους δημιουργημάτων μέ λέξεις ἀντλημένες ἀπό τό ἰδιωματικό λεξιλόγιο τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τους εἴτε ἡ Κρήτη εἶναι αὐτή, εἴτε ἡ Λέσβος, εἴτε ὁποιαδήποτε ἄλλη περιοχή τῆς Ἑλλάδας. Βέβαια, ὁ ἄξιος λογοτέχνης πρέπει νά εἶναι, ταυτόχρονα, καί γλωσσοπλόστης. Μά γνωσσοπλόστης δέν εἶναι αὐτός πού δανεῖζεται τίς λέξεις καί τίς φράσεις ἀπό τό στόμα τοῦ βουνήσιου ἢ τοῦ καμηήσιου καί κάνει μ' αὐτές μιάν ἀκαταλαβίστικη γιά τό μέσο Ἑλληνα σύνθεση, ἀλλ' ἐκεῖνος πού δημιουργεῖ (πλάθει) νέες λέξεις ἢ αὐτοῦς μέσαι στό γνωστό καί κατανοητό σ' ὅλους τοὺς Ἑλληνες γλωσσικά καλοῦπια. Παραδέχομαι ὅτι ὁ διάλογος μεταξύ διαφόρων ἀνθρώπων τύπων μιάς καί τῆς αὐτῆς τοπικῆς ἰδιομορφίας πρέπει νά προβάλλεται ἀπό τό λογοτέχνη ἀτόφιος δίχως τεχνητές παρεμβολές καί προσαρμογές στή γλωσσική μορφή, πού ὁ λογοτέχνης μεταχειρίζεται. Στόν τέτοιο διάλογο ἐπιτρέπεται ἢ, ἂν προτιμᾶτε, ἐπιβάλλεται ὁ ἰδιωματισμός. Στό κύριο ὅμως κείμενο τοῦ μυθιστορήματος ἢ τοῦ διηγήματος πρέπει ν' ἀποκλείεται ὁ ἰδιωματισμός. Ἡ ὀμορφιά καί ἡ ποίηση τοῦ γραφτοῦ ἢ προφορικοῦ λόγου βρίσκονται στήν ἀπλότητα καί ὄχι στήν ἐκζητήση. Ὁ Παπαδιαμάντης, ἂν καί καθαρευουσιάνος, δέν προσάρμοσε ποτέ στή γλωσσική του προτίμηση τοὺς διαλόγους τῶν ὀπλῶν ἀνθρώπων τῶν διηγημάτων του. Ἄν ἔκανε τό ἀντίθετο, δέν θά ἦταν ὀληθινὸς δημιουργός... Εἶχα τήν ὑπομονή νά σημειώσω κάμποσες φτιαχτές ἢ ἰδιωματικές λέξεις ἀπό τήν «Ἀναφορά στόν Γκρέκο» τοῦ Καζαντζάκη. Ἐπιτρέψτε μου νά παραθέσω μερικές σάν παράδειγμα, πού φέρνει τό κείμενο τοῦ Καζαντζάκη ἄως τῆς «μανιέρας»—γιά τὰ μεταχειριστώ τῆς φράσης τοῦ κ. Πετσάλη-Διομήδη: Μουγκαλιέμα, λίσσουνται, ἀνάπαλο κεφάλι, σκρόφουλες, μουσκαρθούνης, νυμσι κῶ, ἀναθίβανω, μιλάγια, πεταρίζω, σφαγάρι, γυροτραφισμένη περιοχή, ἱσκιος δίδανε, ἀνανογιέμαι κ.α. Παρ' ὅλα τούτα, ὁ Καζαντζάκης δέν ἔπαυε κι' οὔτε θά πάψει νά εἶναι μεγάλος. Τό ἔργο του συναρπάζει τόν ἀναγνώστη, αἰχμαλωτίζει τό νοῦ καί τήν ψυχὴ του. Ἄλλ' ἔστω, ὅπως λέει πολύ σωστά ὁ κ. Θ. Πετσάλης-Διομήδης, «εἶχε γράψει μιά στρατηγὴ δημοτικῆς γλώσσας, θά εἶχε ἐξυπηρετήσει ἀνυπολόγιστα τό ζήτημα τῆς γλώσσας καί ἴσως τό εἶχε προωθήσει πρὸς τὴ λύση του». Καί γιά νά συμπληρώσω τόν ἀρθρογράφο, θά πρόσθετα ἐγώ, ὅτι, ἂν ὄλοι οἱ λογοτέχνες μας, μικροὶ καί μεγάλοι, φρόντιζαν νά γράφουν στή «στρατηγὴ δημοτικῆς γλώσσας», δέν θά πλούτιζαν τό ὀπλοστάσιο τῶν καθαρευουσιάνων μέ ἐπιχειρήματα. Καί ἓνα ἀπό τούτο εἶναι, πὼς δημοτικισμός σημαίνει ἰδιωματισμός.

Μετά τιμῆς
Ν. Α. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ